

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR'IN ROMANLARINDA BAYKUŞ

Ece SERRİCAN KABALCI *

ÖZ

Türk edebiyatının üretken yazarlarından biri olan Hüseyin Rahmi Gürpınar, gündelik hayatı eserlerine taşımış bir isimdir. Onun eserlerinde sosyal hayattan kesitleri, yöresel konuşmaları, mahallelerin doğal atmosferini ve geleneksel temaşa sanatlarının anlatım zenginliğini bulmak mümkündür. Anlattıklarını mizahla harmanlayan Hüseyin Rahmi Gürpınar, eleştiri oklarını geleneksel inançların ve dogmaların esiri olmuş insanlara yöneltir. Eserlerinde, insanları kendine esir eden ve onların inançlarını kullanarak korkutan her olayın, akla ve bilime dayalı pozitivist bir anlayış benimsendiğinde kolayca çözülebileceğini anlatır. Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın romanlarında, halk inancında ölüm ve uğursuzluk getirdiğine inanılan baykuşa yönelik göndermeler de bulunur. Bu çalışmada, yazarın tüm romanları -kırk adet roman- taranmış ve baykuşa yönelik göndermeleri içeren on dokuz adet romanı tespit edilmiştir. Bu tespitlerin ardından söz konusu romanlar incelenmiş, göndermelerin olduğu bölümler alıntılanmış ve yazarın bu inancı nasıl yorumladığı değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgulara dayanarak romanlardaki göndermelerde baykuşun ölüm ve uğursuzlukla ilişkilendirildiği, baykuşa yüklenen olumsuz özelliklerin sıralandığı; Deli Filozof adlı romanında ise, sözün bırakıldığı bir anlatıcı olarak baykuşun kullanıldığı görülmüştür. Sonuç olarak Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın baykuşa yönelik tüm göndermelerinde halk inancının izlerinin olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hüseyin Rahmi Gürpınar, Baykuş, Batıl İnanç, Roman.

OWL IN THE NOVELS OF HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

ABSTRACT

Hüseyin Rahmi Gürpınar is one of the most prolific writers in all of Turkish literature. He made extensive use of themes from daily life throughout his work, including aspects of social life, colloquial speech, neighbourhood life, and the expressive richness of traditional Turkish performance arts. Gürpınar also used humour, namely to direct to criticize people who believe in traditional dogma and superstitions a little too much. He himself believes that you can resolve with reason and science. His novels feature owls in them – which, in Turkish culture, are believed to bring death and bad luck. The study before you surveys nineteen of the author's novels (out of forty) containing references to owls, and quotes the chapters alluding to those references as well as studies how Gürpınar interpreted them. Our findings show us that almost all of them deal with death and bad luck, and that he focus on the owl's negative characteristics – with one exception: Deli Filozof, in which the owl is the narrator of the book yet not directly mentioned. In short, almost all of Hüseyin Rahmi Gürpınar's references to owls take root in Turkish folk beliefs.

Keywords: Hüseyin Rahmi Gürpınar, Owl, Superstition, Novel.

Araştırma Makalesi

Makale Gönderim Tarihi: 28.05.2021; Yayına Kabul Tarihi: 15.07.2021

* Öğr. Gör. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Türk Dili Bölümü, NEVŞEHİR; ORCID: 0000-0002-3050-1717, E-posta: eceserrican@hotmail.com

Giriş

Halk arasında yaygın olarak yer alan inanışlara bakıldığında her birinin geçmişten izler taşıdığını söylemek mümkündür. Geriye dönük yapılan araştırmalar, bu izlerin ne kadar derinlerde yer aldığını ve dilden dile aktarıldıkça farklı boyutlara ulaştığını ortaya koymaktadır. Hatta bazı inanışların kökeninin sadece ulusal değil, aynı zamanda evrensel olduğunun tespiti; tıpkı bir ağaçtan büyüyen dallar gibi inanışların da köklü bir geleneğin ürünleri olduğunu insanlara göstermektedir. Mitolojik söylencelerde yer alan ve halk inanışında çoğunlukla olumsuz özellikleriyle zikredilen hayvanlardan biri de “baykuş”tur. Yunan mitolojisinde ve Türk mitolojisinde yer bulan baykuş, sözlü ve yazılı anlatım geleneği içerisinde de sık sık kullanılmıştır.

Tarih boyunca hayat, ölüm ve doğa ile ilgili temel soruları kendine yönelten insanoğlu, dünyanın farklı yerlerinde mitler yaratarak bu sorulara cevap aramıştır. Böylece her topluluğun kendi mitolojisi ortaya çıkmıştır. Bu mitolojiler ele alınan olay, durum ya da nesnenin başlangıç zamanını yani kökenini anlatarak zaferlere ve felaketlere dair insanlara önemli dersler vermiştir. Ortaya çıkan ritüeller ise, toplumların ortak bir kimlik oluşturmaya ve bireylerin aidiyet duygusunda birleşmesine yardımcı olmuştur (Daniels, 2014, s. 9-10).

İnsanoğlu, mitolojik alanlara ait olduğunun farkında olmaksızın psikanalitik imgelere göndermede bulunarak Oidipus’tan söz eder, güçlü kuvvetli birini “Herkül gibi” betimler ya da bir kişinin narsisizmini anlatırken bilmeden Narkissos’a göndermede bulunur. Tüm bu göndermelerde ortak bir mirasın izlerini takip etmek, bu miras içinde Eski Yunan mitolojisinin etkisini görmek mümkündür. Mitolojik gerçeklikle ilişkili anlatılarda yer alan tanrılardan biri de Athena’dır (Agizza, 2006, s. 9).

Yunan mitolojisinde, Zeus’un kızı ve on iki Olympos tanrısından biri olan Athena’nın en sevdiği kuş baykuştur (Erhat, 1996, s. 66). Tanrıçanın gözlerinin baykuş gözü renginde olduğu bilinir (Gezgin, 2014, s. 51). Üç bakire tanrıça arasında en önemlisi olan Athena’nın şehri Atina’dır (Hamilton, 2013, s. 16). Şehirlerin koruyucusu olan Athena, Atina şehri için yarışa girmiş ve şehre en faydalı armağan olan zeytin ağacını vererek yarışı kazanmıştır (Necatigil, 2011, s. 29). Yunan kültüründeki soylu unsurları kendisinde barındıran Athena, hukuk ve adaletin, bilgelik ve cesaretin tanrıçasıdır. Sanatta farklı simgelerle tasvir edilen Athena’nın en sık rastlanan sembolleri zırh, zeytin ağacı ve bilge baykuştur (Daniels, 2014, s. 136-137). Bu nedenle kuşlar arasında baykuşa, mitolojik açıdan önem atfedilmektedir.

Kozmogonik efsanelerde anlatılan ve halk inanışında da yer alan kuşların, insan yaratılmadan önce yaşadığına inanılır. Anadolu geleneğinde bazı öykülerde kuştan insana ya da insandan kuşa dönüşüm görülür. Midilli Adası’nda rastlanan muhtemelen Türk kökenli bir efsanede, aslında insan olan baykuş ve guguk kuşunun niye kuşa dönüştükleri anlatılır. Efsaneye göre baykuş, guguk kuşunun hizmetçisidir. Guguk kuşunun yaptığı haksızlıklara dayanamadığı için onu terk eden baykuş, “Hak! Hak!” diye bağıarak hakkını ister. Bu sözcük “hak” ve “adalet” anlamındadır, büyük harfle yazıldığında ise “Hak, Tanrı” demektir. Efsaneler, bu kuşların ününü açıkça ortaya koymaktadır (Boratav, 2012, s. 99-102).

İslamiyet’ten önceki dönemde, bazı Türk topluluklarının kuşları ongun saydıkları görülür. Kuş, ruhun simgesi olarak kabul edildiğinden ölümle ilgili ifadelerde “uçmak” sözcüğüne yer verilir. Aynı zamanda cennetin ifadesi olan kuşlar, şamanlar tarafından suretine girilen ve yardım alınan ya da koruyucu ruh olarak seçilen hayvanlardan sayılır. Şamanın en çok suretine girdiği hayvanlardan biri baykuştur (Çoruhlu, 2002, s. 151). Şaman, yapacağı yolculukta bir hayvandan dolaylı yardım görebilir, onunla özdeşleşebilir. Kılık değiştirip onun gibi davranışlar sergileyebilir. Kuş gibi kanat çırpıp, at gibi dörtnele gider veya köpek gibi havlar. Hareket ve sesle hayvanı taklit etmekle yetinmediği

durumlarda, örneğin ayı olmak için, ayı postu giyer. Ayrıca şaman, giyiminde çeşitli hayvanların -kuşların, balıkların, baykuşların- küçük demirden tasvirlerini kuşanabilir (And, 2012, s. 93).

Türk lehçeleri içerisinde Azeri Türkçesinde “bayguş”, Kırgız Türkçesinde “ükü”, Kazak Türkçesinde “üki, baykuş”, Özbek Türkçesinde “bâykuş”, Tatar Türkçesinde “yabalak, baygış, mäçi başlı”, Türkmen Türkçesinde “baayguş”, Uygur Türkçesinde “baykuş, gücgünek” (Doğan, 2001: s. 645) olarak geçen baykuş; Eski Türkçede “ügi/ühi, koburga, yapakulak/yapalak” şeklinde geçmektedir. Anadolu kültüründe ise baykuş, “ulukuş, devletli, murat kuşu” gibi isimlerle olumlu bir şekilde anılmıştır (Gülakan Kaman, 2015, s. 1147-1148).

Olumlu bazı söylemlere karşın baykuşlar, gece kuşları olarak bilinir ve çoğu kültürde uğursuz olduklarına inanılır. Baykuş; ıssız yerlerde yaşaması, geceleri çok iyi görmesi, kocaman ve parlak gözleriyle tanınır (Gezgin, 2014, s. 51). Halk inançları arasında uğursuz görülen baykuş; mezarlıkları, yıkık ve harap yerleri kendine mesken tutan bir kuştur. İnanca göre bu kuş hangi evin damına konarsa o evden ölü çıkar. Ayrıca kabul gören niteliğinin daha da arttırıldığı kullanımında, kızılan ve hak eden kimselere söylenen “uğursuz baykuş” sözü de konuşma dilinde yer almaktadır (Ersoylu, 2015, s. 88).

Baykuşun halk inanışında etkin bir şekilde yer alması, hayattan sahneler sunan edebî anlatılardan olan roman türünde de kullanılması sonucunu doğurmuştur. Bu çalışmada, halk inanışlarında yer alan baykuşun, Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın eserlerindeki yeri incelenmiştir. İnceleme sonucunda yazarın, baykuşu; halk arasında yaygın olarak kabul gören ölüm ve uğursuzlukla ilişkilendirdiği, onun olumsuz özelliklerini ön plana çıkardığı görülmüştür. Baykuşa yönelik kullanılan tüm göndermelerin halk inanışının izlerini taşıdığı tespit edilmiştir.

Hüseyin Rahmi Gürpınar Hakkında

İlk romanı *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinde 1888'de tefrika edilen Hüseyin Rahmi Gürpınar, Türk edebiyatının üretken yazarlarından biridir. Tanzimat döneminin anlatılarında bulunan hayalcilikten akılcılığa ve çocukluktan olgunluğa geçiş döneminde yazı hayatına başlamıştır (Moran, 2008, s. 11). Geleneksel Türk temaşa sanatlarından, Karagöz ve orta oyununun anlatım özelliklerinden, meddah ve orta oyuncularının üsluplarından yararlanarak oluşturduğu anlatımında gerçek ile gülünç arasında denge kuran bir yazardır (Kaplan, 2002, s. 34). Hikâye ve roman türünde çeşitli eserler kaleme alan Gürpınar, geleneksel inançlara ve dogmalara karşı çıkararak Batı'nın akla ve bilime dayalı pozitivist anlayışını benimser (Moran, 2008, s. 114). Ancak bu benimseyiş yüzeysel Batı hayranlığını ve taklitçiliğini reddeder. Olumsuz Batılı tiplerin ahlaka, örf ve adetlere aykırı davranışlarını komik olaylar üzerinden işleyerek eleştirel bir bakış açısı geliştirir (Kerman, 2009, s. 155). Romanlarında yer alan tipler, tek çekirdekli ve sabit karakterlidir. İçgüdüleri ve düşünceleri aynı kalan bu kişiler, insanoğlunun karmaşık eğilimlerinden ve iç hesaplaşmalarından uzak bir görünüm sergilerler. Gürpınar, insanların psikolojik yaşantılarından çok dış görünüşlerine ve sosyal davranışlarına önem verdiği için şematik kalıplara uygun kişiler oluşturur (Kaplan, 2009, s. 400).

Hüseyin Rahmi Gürpınar, batıl inanç konusunu ele alan eserlerini “esrar romanları” şeklinde yazar. Bu romanlarında çözülmesi gereken bir sır vardır ve bu sır çoğu zaman menfaat düşkünü insanların safdil insanların batıl inançlarından yararlanarak oynadıkları bir oyundan ibarettir. Roman da bu sırrın keşfi ve heyecanı üzerine kurulur (Kaplan, 2009, s. 400). Batıl inançlar içerisinde fal baktırma, büyü ve muska yaptırma gibi uygulamalar; doğaüstü güçlere inanma gibi inanışlar, halk arasında kulaktan kulağa dolaşan anlatılar Gürpınar'ın romanlarında yerini alır. Söz konusu batıl inançlar dışında Gürpınar'ın romanlarının tamamı -kırk romanı- incelendiğinde halk inanışında olumsuz bir şekilde

anılan baykuşla ilgili göndermelerin de yer aldığı görülür. *İffet* (1897), *Mürebbiye* (1899), *Metres* (1900), *Gulyabani* (1913), *Toraman* (1919), *Hakka Sığındık* (1919), *Hayattan Sahifeler* (1919), *Tebbessüm-i Elem* (1923), *Cehennemlik* (1924), *Ben Deli miyim?* (1925), *Muhabbet Tılsımı* (1928), *Mezarından Kalkan Şehit* (1929), *Eşkıya İnde* (1935), *Dirilen İskelet* (1946), *Deli Filozof* (1964), *Kaderin Cilvesi* (1964), *Can Pazarı* (1968), *Ölümler Yaşıyor mu?* (1973) ve *Namuslu Kokotlar* (1973) adlı romanlarında baykuşa dair göndermeleri takip etmek mümkündür.

Ölüm, Uğursuzluk ve Kötülük Habercisi Olan Baykuş: Alay Dolu Kahkahalar

Halk inanışında ölümü önceden haber veren belirtiler arasında hayvanlarla ilgili olanlar çoğunluktadır. Hayvanların insanlardan farklı olan bazı yetenekleri ve sezileri, onların uğurlu ya da uğursuz sayılmasına yol açmaktadır. Hayvanların ötüşü, uluması, kişnemesi, uçuş yönü, alışılmışın dışındaki hareket ve davranışları yaklaşan ölümün bir işareti olarak yorumlanabilmektedir (Örnek, 1971, s. 15). Bu inançlar arasında uğursuzluk ve ölüm getireceğine en çok inanılan hayvanlardan biri baykuştur. Sesi, fiziksel yönden yüzünün şekli, yıkıntı ve terk edilmiş yerleri yuva yapması; bu inanmanın temelinde yatan nedenlerdendir. Baykuşun ötüş biçimi, ötme zamanı, konduğu yer ve öttüğü yerlerle ölümü haber verdiğine inanılmaktadır (Örnek, 1971, s. 18). Uğursuz olarak nitelendirilen ve ötüşünün ölüm habercisi olduğu düşünülen baykuş, ölüm ve yıkımın sembolü olarak kabul edilmektedir (Alp, 2009, s. 65).

Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın romanlarında baykuş, bu inanışın yansıması olarak ölüm ve uğursuzlukla ilişkilendirilmiş, varlığı ve ötüşü ile kötülüğü haber verdiğine inanılmıştır. Bu yönüyle baykuş, insanların kendisinden çekindiği bir kuş olarak tanıtılmıştır. Baykuşu gören ya da onun ötüşünü duyan kişinin başına bir kötülük geleceği ya da bu hayvanın zaten var olan bir uğursuzluğun üzerinde kanat çırdığı inancı aktarılmıştır. Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın bazı romanlarında baykuşun sesi alay dolu şen kahkahalara benzetilmiştir. Roman kişileri içerisinde hayal kırıklığına uğrayan, aldatan, günaha giren, yaptıkları yüzünden pişmanlık duyan, sıkıntıya düşen kim varsa baykuşun sesini yani kahkahalarını duymuştur. Gürpınar'ın ilk romanlarından olan *İffet*'te baykuş, mezarlıları seven ve çıkardığı "hu hu hu" sesleriyle insana ürperti veren bir hayvan olarak okuyucunun karşısına çıkar. Romanda anlatıcı, arkadaşı ile bir gezintiye çıkar. Karamsar ve üzgün bir ruh hâline sahip olan anlatıcı, mezarlıklar içinde dolaşmak isteyince arkadaşı: "Kardeş, baykuş musun, nesin? Mevsimin son müsaadesi olan böyle bir hava, hiç böyle yerlerde geçirilir mi?" (Gürpınar, 1998a, s. 82), diye sorar. Bu sorunun devamında, insanların ölümü çağrıştıran mezarlıklarda dolaşmak istememesinin nedeninin baykuşlar olduğu belirtilir. Çünkü baykuşlar, uğursuzluk saçan "hu hu hu"larını ağlayanlardan ve can çekişenlerin iniltilerinden öğrenmişlerdir. Bu atmosferden etkilenen yazar, evine döndüğünde gece kandilini yakar. Ancak kandilin üstüne geçirdiği baykuş figürünün bakışına dayanamaz: "Veyyöz bana yassı çehresi, değirmi gagası, durgunluk içinde mezar dinler gibi kalkık ufacak kulakları, kırmızı mercan gibi parlayan tekerlek tekerlek iri gözleriyle pek korkunç bakıyordu." (Gürpınar, 1998a, s. 101)

Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın aldatma/aldatılma olgusunu ele aldığı, Anjel'in mürebbiye olarak çalıştığı evdeki erkeklerle olan ilişkilerinin anlatıldığı eseri *Mürebbiye*'dir. Bu ilişkiler ağı ortaya çıktığında hayal kırıklığına uğrayan Şemi, gecenin sessizliği içindeki bir baykuş iniltisini kötüye yorar. Ona göre: "Sanki o baykuşlar, o çakallar "Anjel seni sevmiyor, aldatıyor" diye bağıyorlardı." (Gürpınar, 2015, s. 125) Parnas isimli bir kadınla birlikte olmak için uğraşan Müştak'ın çektiği sıkıntıları anlatan *Metres*'te, baykuşun uğursuzluk getireceğine yönelik bir algı oluşturulur. Özellikle baykuşun sesinin, üzüntü ve sıkıntı içinde olanlarla eğleniyormuş hissi uyandırdığına dikkat çekilir. Müştak, sıkıntı içinde geçirdiği gecede, dışarıdan gelen baykuş seslerini duyar:

Karşiki selvilerin karaltıları içinden birdenbire bir baykuş öttü: huh hu... hu... hu!.. Birbiri ardından sık ve sert başlayan bu huhhular uzun seyretiltilerle sona eriyor, sanki gecenin karanlığı içine uğursuzluk saçıyordu. Müştak bir kuşun sesiyle etrafına uğursuzluk yağdırabileceğine inananlardan değildi. Fakat bu virane, mezarlık kuşunun sevimsiz, acı sedası, gecelerini sıkıntılar içinde, uykusuz geçirenlerle eğlenir gibi arada kopardığı kahkahalar sınırlarına dokunuyordu. Anasının ölümünde bu kuş o felaketlerine karşı ne kadar gülmüştü. Evet... Bu hayvanın sesi karışan işlerde bir uğursuzluk oluyordu (Gürpınar, 1998b, s. 108).

Müştak, bu fikirler içindeyken sofada bulunan guguklu saate karşı da düşmanlık hisseder. Guguklu saatin vuruşu ile baykuşun usanç verici çılgınlığını işittikçe kendine söylenerek baykuşla saat arasında benzerlik kurar: “Guguklu saat... Uğursuzlukta bu saatle karşiki baykuş arasında mutlaka bir münasebet var. Ya ötmek için o bunu bekliyor, ya çalmak için bu onu.” (Gürpınar, 1998b, s. 109) “Bu uğursuz saat de bana guguk demek için tam vaktini bulur. Çal bakalım çal... Çal da karşiki baykuş senden iştiha gelsin, gündüz ötsün, ben de seni parçalayayım.” (Gürpınar, 1998b, s. 112)

Gulyabani'de bir oyundan ibaret olan cinler ve periler meclisinin düzenlediği bir sınava yer verilir. Bu esnada: “Nihayet yüksek ağacın birinden “Hu, hu, hu” matemli sesiyle bir baykuş (...)” (Gürpınar, 1995b, s. 105) öterek herkesin içini ürpertir. Doğaüstü varlıklarla birlikte korku dolu bir atmosferin canlandırıldığı anlatımda, baykuş da yerini alır. Evin çalışanları baykuşun sesinin uğursuzluk getirdiğine inanır ve bu kuşun bir kahkaha kuşu olduğunu belirtir. Aralarında geçen konuşma şu şekildedir:

– Bu sabah kavak ağacında üç defa baykuş öttü.

– Bu neye alamettir?

– Bu gece gene birisini boğdular.

(...)

Ruşen: Kavakta öten kahkaha kuşunu duymadın mı?

Kalfa: Duydum. Gene evin içinde ne uğursuzluk oldu?, diye korkudan odamdan dışarıya çıkamıyordum.

Ruşen: Hanımefendi sağ mı?

Kalfa: Sağ ama besbelli o da baykuşu duymuş olmalı ki, üzüntüsünden haykırıyor, yeri göğü koparıyor. Gene kime kıydılar?, ahlarıyla çırpınıyor, kara yaslara batıyor (Gürpınar, 1995b, s. 126-127).

Ölüm habercisi olarak görülen baykuşun sesi, uğursuz bir hayvanın kahkahaları şeklinde tanımlanır. Suçsuz insanların ölümünü haber veren baykuşun sesi, evin içindeki herkesi rahatsız eder:

Hu, Hu, HUUU, HUU... Uğursuz sesiyle bir baykuş öttü. Ses hemen kerevetin sağ ucundan geliyordu. Oraya bu uğursuz gece kuşu saklanmış olsun... Buna hiçbirimiz ihtimal vermiyorduk. Ama orada öttü. Bu gerçeği kabul etmemeye olanak yoktu. Hepimiz titreşerek felaketin arkasını bekledik. Azıcık durdu. Baykuş, bu sefer kerevetin ortasında öttü. Nihayet yükün üstünde, tavana yakın bir noktadan dördüncü defa olarak gene huhuladı. Sustu. Epey bekledik. Artık uğursuzluk saçan bu haykırış bir daha tekrarlanmadı (Gürpınar, 1995b, s. 133).

Toraman'da Aziz, üvey annesi Binnaz ile aşk yaşamaktadır. Karısından şüphelenen babası ile Binnaz'ın odasını gözetlerken sesi duyulan tek varlık uğursuzluğu haber veren baykuşlardır: “Vakit ilerlemiş, kurt kuş uyumuştur. Lakin gecenin bu derin uykusunu bozan gece mahlûkları da vardı. Arada bir karanlığın sırlarını ve korkunçluğunu arttıran baykuş hu hu huları duyuluyor.” (Gürpınar, 1996, s. 356)

Hakka Sığındık'ta virane yerlerde gezen Abdal Veli, hiçbir şeyden korkmayan mübarek bir zat olarak tanıtılır. Onun yaşadığı yerler, baykuşların mekânıdır ve baykuşları

bile korkutan bir özelliğe sahiptir: “Önde köpekler ürür, baykuşlar öter, iç gıcıklayan kokular tüter, hayaller gezinir. Ölüler dirilir. Kalbi ürküten, ruha korku veren kabir sırları kendini gösterir.” (Gürpınar, 1995a, s. 179) “Hazreti Abdal, gece karanlığı ve sessizliği içinde tesbihle, zikirle meşgul olur. (...) İnsanlığın kötülüklerini, çirkin hâllerini apaçık görür. Acı acı ağlar. Bağırır durur. Baykuşları korkutur. Susturur.” (Gürpınar, 1995a, s. 180)

Hayattan Sayfalar'da Hacer, kızı Hürmüz'ün evlilik dışı dünyaya getirdiği çocuğunu ağzına mendil tıkararak öldürür. Sonrasında oğlu Hidayet ile beraber bebeği gömeceği sırada bir baykuş öter. Bu ses duyulunca, açtıkları çukura çocuğun ölü vücudunu hızla atarak oradan uzaklaşırlar. Daha onlar uzaklaşmadan küçük cansız bedeniyle bu bebek, uğursuz gece kuşunun sesine cevap vermeye başlar. Zavallı bebeği telkin eden baykuşlardır ve onun sözlerine karşılık olarak uzaktan bu kahkaha kuşları ötüşürler (Gürpınar, 1976, s. 235-236). Bu alıntıda roman kişilerinden birinin -henüz konuşmaya başlamamış bir bebek- baykuşu muhatap alması ve ona cevap vermesi, Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın romanlarında baykuşla ilgili tespit edilen diğer alıntılardan farklı bir örnektir.

Tebessüm-i Elem'de sevgilisi Vuslat uğruna terk ettiği karısı Ragıbe'nin yeniden evlendiğini gören Kenan, yaptıklarından pişmanlık duyar. İç hesaplaşma içine giren Kenan, vefat ettiği annesinin hayalini görünce bayılır. Bu esnada baykuşlar ortaya çıkar: “Ta tepede çamlar arasında, viran değirmenin baykuşları Kenan'ın acı gülüşünü tekrarlayarak güldüler.” (Gürpınar, 2001, s. 394)

Cehennemlik'te elli beş yaşındaki Hasan Ferruh Efendi, mikroplardan ve bunların neden olacağı ölümden korkan bir kimsedir. Yanında ölümden bahsedilmesine, cenaze görmeye dayanamaz. Ne zaman: “Kör dilenci ilahisi, baykuş sesi, köpek uluması işitirse saatlerce hasta düşer” (Gürpınar, 2005a, s. 26) bir yapıya sahiptir. Ölümden korkan ve ölümü hatırlatan her şeye karşı dikkat kesilen Hasan Ferruh Efendi, bu titizliğini karısına karşı gösterememiş ve karısının kendisini aldattığını fark edememiştir. Karısı Ferhunde Hanım; kocasına yönelik ihanetini, kızının sevgilisi olan Şemsi ile birlikte olarak gerçekleştirmiştir. Ancak Şemsi, Mahmure'yi sevmektedir ve ona kavuşmayı istemektedir. Şemsi'nin, sevdiği kızın annesiyle birlikte olduğu gecenin uğursuzluğu, baykuşların kahkahayı andıran sesleriyle birlikte anlatılmaktadır:

(...) Yakından, birdenbire bir baykuşun gevrek gevrek kahkahalı iniltisi koptu, tüyleri ürpertti. Deminden bütün şiir ve güzellik esinleri ile aşkı alkışlayan doğa, sanki şimdi birdenbire, onun aleyhine dönmüştü. Doğanın ağzından bu birleşmeyi tebrik eden ses, artık işitilmiyor; bülbülün sesinde ağlayan bir azar, ayın çekilmesinde bir utangaçlık, çakalların ulumalarında bir uğursuzluk kasti, baykuşun kahkahasında bir ayıplama alayı var gibiydi. (...) Ağır ağır, yokuş aşağı yola çıktılar. Sanki onlar için artık hep inişti, düşüştü. Arkalarından çakallar, baykuşlar öyle bağırıyorlardı (Gürpınar, 2005a, s. 183-184).

Romanda baykuşun fiziki tasvirine de Mahmure ve Şemsi'nin bulunduğu bir gecede yer verilmiştir. Baykuşun bakışlarının insanın sakladığı tüm sırları açığa çıkarırcasına kendilerine yöneldiği bir anda Mahmure ve Şemsi onun varlığı nedeniyle ürpermiştir:

O aralık tepelerinde bir ses oldu. İkisi de başlarını tavanın koni biçimindeki külahına doğru kaldırdılar. Koninin içinde, tepesine yakın bir noktada, fener, saksı gibi şeyler asmak için uzatılmış bir fıstık çubuğu üzerinde loşluğa gömülerek tünemiş iri bir baykuş gördüler. Hayvan, tekir kediye benzeyen tekerlek kafası, tepesinde iki yanına uzanmış tüyden boynuzları altındaki tekerlek gözleriyle bakar körlerin dikilmiş sabit bakışlarını andırır bir dalgınlıkla kendilerine bakıyordu. İkisi de bu çeşit saçma düşüncelere inananlardan değildi, ama bu bakıştaki

uğursuzluk ile titremekten kendilerini alamadılar. Talih ve talihsizlik ile hiçbir ilgisi olmayan bu gece kuşunun uğursuzluğu konusunda çocukluklarından beri dinledikleri acayip sözler zihinlerinde yer etmişti. Ne vakit bu gece kuşlarının miyavlamaları, kahkahaları duyulsa, ev halkıyla birlikte bir felaket çıkmasını bekleyerek ürkmeye alışmışlardı (Gürpınar, 2005a, s. 327-328).

Şemsi, kendilerini korkutan bu uğursuz kuşu kovalamak ister: “Aşkımızın en yüksek mutluluk noktasında, böyle ilk günden baykuş tünediğini istemem.” (Gürpınar, 2005a, s. 328) der. Mahmure ise, zavallı bir kuşun onları ayıramayacağını düşünür. Yine de, annesi Ferhunde Hanım'ın kendisine olan düşmanlığını anlatırken gözünü baykuşun tünediği yerden alamaz: “Mahmure, pek karışık bir bilmecenin derinliğine dalan gözlerini baykuşun tünemiş olduğu tepeye (...)” (Gürpınar, 2005a, s. 329) diker. Şemsi, annesinin kızına yönelik düşmanlığının nedenini bilir, ancak içinde bulunduğu bu utancın itiraf edilmesi mümkün değildir. Bu nedenle, konuyu kapatmak ister: “Şemsi, kendi için bir bilmece olmayan bu sırrın tehlikesini kapatmanın bir yolunu arar bir çabuklukla o da gözlerini baykuşun sokulduğu kovuğa dikerek, şaşkın, tutuk cevap verdi. (...) Mahmure, gözlerini baykuşun tüneğinden ayırdı.” (Gürpınar, 2005a, s. 330)

Aynı baykuş, romanın sonunda tekrar ortaya çıkar. Ferhunde Hanım yüzünden intihar eden Şemsi ve Mahmure'nin durumuna üzülen Atifet, halası Ferhunde Hanım'ın, “cehennemlik” bir kadın olduğunu söyler. Bu lanetleyici sözlere karşılık Ferhunde Hanım sadece kahkaha atar. Kahkahasının karşılığı baykuştan gelince tüm bakışlar bu kuşa yönelir: “Herkes başını kaldırdı. Tavan külahının kovuğunda tünemiş iri bir baykuş, gündüz görmeyen tekerlek gözleriyle boşluk içinden aşağı bakıyordu. Bu, kendilerini öldürenlerin ilk kucaklaşmalarını seyreden hayvandı.” (Gürpınar, 2005a, s. 365)

Ben Deli miyim? adlı romanda Kalender Nuri, yaptığı kötülükleri ve ahlaksızlığını anlatırken baykuş benzetmesine başvurur. Kendisini kötülüğe sürükleyen, içinde durmadan öten bir baykuş olduğunu savunur: “İnsanların içlerinde, yaptıkları kötülükleri beğenmeyerek öten guguklu vicdanlar değil, aksine o zavallıları türlü fenalıklara sürükleyen uğursuz baykuşlar vardır. Hele benim melun baykuşum, içimden bana neler bağıırır. (...) Gazetelere anket yaparak halktan sorunuz. İçlerinde öten şey kendilerini fenalıktan alıkoyan vicdan horozu mudur, yoksa başlarını türlü belalara sokan bir baykuş mudur?” (Gürpınar, 1964, s. 156)

Yaptığı kötülüklerden utanmayan Kalender Nuri, tüm suçlunun baykuş olduğunu belirtir. Şadan ile karısı Revan'ın arasına girmeye çalışır. Bu durum Şadan'ın canını sıkır ve içine düştüğü durumu halk inanışlarına başvurarak anlatır: “Türkçede ağza alınması fena veya uğursuz sayılan “domuz” gibi, “baykuş” gibi bazı kelimeler vardır, karımla aramda Kalender Nuri'nin adı da böyle iğrenç bir hâle düştü. Onu ağza almayı artık büyük bir uğursuzluk sayıyorduk.” (Gürpınar, 1964, s. 240)

Muhabbet Tılsımı'nda vekilharç Abdullah Neyir Efendi, evin içindeki ilişkileri öğrenmek için Suzidil Kalfa'nın ağzını arar. Suzidil Kalfa, Ali Bekir ile olan ilişkisinin açığa çıktığını keyifle anlatırken, “bir kahkahakuşu uğursuzluğuyla acı bir gülme” salar (Gürpınar, 2003b, s. 238-239).

Mezarından Kalkan Şehit'te Şevki Nurullah, eşi Şahika ile konuşurken batıl inançlar ve doğaüstü varlıklar hakkındaki düşüncelerini dile getirir. Bu konuşmada, baykuş hakkındaki düşüncelerini de şu şekilde açıklar: “Şüphesiz biliriz ki baykuş öbür kuşlar gibi “masum” bir kuştur. Damımızda, saçağımızda gece onun sesini duyunca herhâlde bir uğursuzluk olacağını bekleriz: Çünkü çocukluğumuzdan beri kulaklarımız bu kötü “telkin”le dolmuştur. En inkârcı görünen insanların bile böyle çocukça inanç zayıflıkları vardır.” (Gürpınar, 1970, s. 58) Şevki Nurullah'ın dile getirdikleri, halk arasında baykuşun

uğursuzluğuna dair kabul gören düşüncenin yanlış olduğuna dikkat çeker. Bu anlatım, Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın romanları içerisinde baykuşa farklı bir gözle yaklaşılması gerektiğini vurgulayan yorumlardandır. Alıntılanan bölüm, yazarın romanlarında hâkim olan bakış açısını da örneklemektedir. Hüseyin Rahmi Gürpınar, her şeye körü körüne inanılmaması gerektiğini, insanların sorguya dayalı bir akıl yürütmeye farklı gerçeklere ulaşabileceğini savunan bir yazardır. Romanda, baykuşa dair halk arasında yaygın olarak kabul gören olumsuz algıya farklı bir açıdan yaklaşması, onun bu anlayışını işaret etmektedir.

Eşkiya İnde adlı romanda, haydutların çatışmasından sonra esirlerin gözünden çevrenin durumu anlatılırken baykuşların kahkahaları duyulur: "Gündüzün hayvanları sustu. Şimdi geceninkiler başladı. Güneşi selamlarıyla kutlayan kuşlara karşılık; karanlıktan neşelenerek gecenin sırlarını örtenler de vardı. Karanlık üdecisi baykuşlar, böcekler, dört ayaklılar sevinçlerini çağırıyorlardı." (Gürpınar, 2000b, s. 193)

Dirilen İskelet'te, Tayfur Bey ve arkadaşları mezarlıklarda gezerek kemik toplamaktadır. Bu esnada, baykuşlar onlara güler ve baykuş sesi, uğursuz bir feryat gibi herkesi korkutur: "Birdenbire hafif bir kapı gıcirtısına benzer şikâyetli bir hüznle bir servi inledi. Uzaktan bir gece kuşu tannan nevhayla cevap verdi. Bu meşum nâle akisler yaparak etrafımızda dalgalana dalgalana söndü. İçimizi üşüttü, damarlarımızı dondurdu." (Gürpınar, 2010a, s. 7) Korku içinde kalan herkes, baykuşun çıkardığı seslere anlam yükler: "Uzaktan bir kahkaha kuşu acı istihzasını gecenin esrarı içine saçarak güldü. Güldü, güldü, sanki, "Delikanlılar korkmayınız. Burada ben varım. Çarpılırsanız yine böyle gülerim..." demek istiyordu." (Gürpınar, 2010a, s. 34) Bulutların ayın ışığını kesmesi, mezarlıktaki gezginleri daha da korkutur. Duyulan hışırtılara eşlik eden yine bir baykuş olur: "Gecenin hudutsuz karanlığı içine dalgalanıp uzanan baykuşun kahkahası da bu şeamete dem tuttu." (Gürpınar, 2010a, s. 41)

Baykuşun "gevrek, ahenktar, billuri bir şelale şıkırtısıyla medid bir kahkaha" atması üzerine iki arkadaş kendi aralarında konuşmaya başlar. Bu konuşma şu şekildedir:

Doktor: O ne?

Tayfur: Kahkaha kuşu...

– Kahkaha kuşu gülmek için bu kadar münasip bir saniyeyi intihap etmeyi bilmez.

– Bazen insanı hayretlere düşüren böyle garip tesadüfler olur.

– Tesadüf haydi peki fakat baykuşun kahkahasında kulaklara şeamet dolduran bir acılık vardır. Bundaki ahenk, letafet yüreğimi gıcıkladı. Bu genç, güzel bir kadın gülüşüne benziyor.

– Haydi doktor sen de, sesinden bir kadının gençliği anlaşılın lakin bu delalet güzellik hususunda her zaman sadık bir netice vermez. Ben yüzü güzel sesi çirkin, sesi güzel yüzü çirkin kadınlar bilirim... Her şeyden sarfinazar bu zaman kabristanda bir güzel kadın tasavvuru akla sığmaz. Şimdi bize gülse gülse ancak baykuşlar, cadılar güler (Gürpınar, 2010a, s. 43-44).

Gecenin karanlığı içinde uğursuzluk saçan baykuş sesleri, sanki son nefesini veren bir insanın iniltilerine benzetilir. Baykuşun çıkardığı "hu hu hu" seslerini işittikçe: "Feyzi bîihtiyar titreyerek: – Bu gece, bu uğursuz kuşun bu kadar yakından 'safa geldiniz' dediğini beğenemedim. Tayfur: O hayvancağız teşrifat kaidesi bilmez... Kimseye ne safa geldiniz der ne de uğurlar olsun... O kuşun dilinden bu manayı sen çıkarıyorsun. Onun ötmesi bizim geldiğimiz saniyeye tesadüf etti. İşte bu kadar..." (Gürpınar, 2010a, s. 91)

Tayfur, üstte alıntılanan konuşmalarında olduğu gibi baykuş sesinin duyulmasının sadece tesadüf olduğunu savunur. Onlar konuşurken karanlıklardan acı bir kahkaha daha kopar: "İnanan ve inanmayan delikanlıların hep birden benizleri attı. Amud-ı fekarîleri

üzerinde soğuk bir raşe gezindi. Sadi: Baykuş... Tayfur: Evet, demin tepemizde öten kuş biraz öteye gitti. Orada gülüyor. Doktor: Pek de baykuş diyemeyeceğim." (Gürpınar, 2010a, s. 92)

Romanın ilerleyen bölümlerinde Banu ile evlenen Tayfur, hasta yatağında yatarken kasvetli bir gecenin sabahına doğru baykuş seslerini duyar. Mezarlığın karanlık servilerinden meşum sesler saçan baykuşlar; Tayfur'un, karısının ihanetine şahit olduğu anda da belirir. Mezarlıklardan toplanan kemiklerle yapılan iskelet canlanarak Tayfur'un ihanet eden eşi Banu'yu öldürür. Bu acı manzara karşısında dili tutulan Cevri'nin sesi, baykuş sesine benzetilir: Cevri, "baykuş gibi birkaç defa öttükten sonra (...)" (Gürpınar, 2010a, s. 274) konuşmaya başlar.

Can Pazarı'nda maceraları anlatılan Yavuzlar Çetesi'nin üyesi Veysi, evli bir kadın olan Necibe Hanım ile görüşmektedir. Bir gece yine sevgilisinin evine girmek için kendisine dil döker. Necibe Hanım ona cevap verir: "– Veysi, imkânı yok, seni bu gece içeri alamam. Bu akşam kocam öfkeli yattı. Deminden saçığımızda bir baykuş öttü. Bir uğursuzluktan çok korkuyorum. Veysi: – Canım, baykuştan korkulur mu? Bir sıkımlık canı var. Hayvancağız nerede ötsün, sizin saçaktan başka etrafta konacak yer yok." (Gürpınar, 2000a, s. 28)

Ölümler Yaşıyor mu? adlı romanda Talât Bey, yeğeni Turhan'ın sözlerini dinlerken hayrete düşer. Turhan, kardeşi Orhan'ın karısı Şehamet'in, öldükten sonra göğe uçtuğunu iddia etmektedir. Talât Bey buna inanmaz ve şu sözleri sarf eder: "Bu evin içi cinler, ruhlar, ölümler yuvası oldu. Şimdi de damında uğursuzluk baykuşları ötüyor." (Gürpınar, 1973, s. 322)

Kaderin Cilvesi'nde Salâh Efendi, ailesinin içinde bulunduğu namustan yoksun durumu izleyen kaynanasının başını baykuşa benzetir. *Can Pazarı*'nda, dükkân sahibi olan adam "puhu gibi tekerlek gözler"e sahip biri olarak betimlenir. İki romanda da kullanılan bu benzetmelerde baykuşun uğursuzluğu vurgulanmaz. *Namuslu Kokotlar*'da, kumsal fotoğrafçısının "puhu kuşunu andırır öyle yuvarlak, merkezleri fosforlu gözler"e sahip olduğu belirtilir. İlerleyen sayfalarda bu benzetmenin uğursuzlukla birlikte anıldığı görülür (Gürpınar, 2006, s. 236).

Romanda Farklı Bir Ses: Anlatıcı Olarak Baykuş

Öykülemeli kurmaca edebiyat eserlerinde içeriği aktaran, kurmaca yapı ile okuyucu arasında bağlantı kuran, yazarın kendisi olmayan, hayalî bir figür hatta figür bile olmayan, varlığı dilin ifade işlevine bağlı olan özneye anlatıcı adı verilir. Olay ve başkışı ile birlikte anlatıcı, romanı geleneksel metinlerle ortak bir paydada buluşturan üç temel ögeyi oluşturur (Sazyek, 2013, s. 29). Anlatma işlevini yüklenen anlatıcının; metnin iç düzenini oluşturan "yönetme işlevi", kurmaca içeriğe hâkim olan "tanıklık işlevi", içerikle ilgili yaptığı yorumlar ve müdahaleler bağlamında "ideolojik işlevi" ve okurla kurduğu "iletişim işlevi" vardır (Sazyek, 2013, s. 31). Yazar, eseri hangi bakış açısından ve nasıl sunmak istiyorsa eserde anlatıcıyı da ona göre belirler. Anlatıcılar çeşitli pozisyonlarda bulunarak müşahit, her şeyi bilen, müdahaleci, objektif, yaptığının bilincinde olan ve güvenilir anlatıcı gibi çeşitli adlar alırlar (Huyugüzel, 2019, s. 47). Roman yazarı, kişileri tanıtırken onlar hakkında bilgi verebilir, onların ağzından konuşabilir ya da zihinlerinden geçeni aktarabilir. Dilerse düşünce düzeyinden derinlere inerek bilinçaltına da sızabilir (Forster, 2016, s. 126).

Yazar, roman akışına uygun bakış açısı geliştirmesi için anlatıcıyı farklı şekillerde kullanabilir. Hüseyin Rahmi Gürpınar, *Deli Filozof* romanının bir bölümünde baykuşa söz vermiş ve filozof namıyla tanınan Hikmetullah Efendi'ye hitaben bir baykuşa eleştirel bir konuşma yaptırmıştır. Romanda, "uğursuz kuş, kahkahacı kuş, alaycı kuş" olarak

adlandırılan baykuşun nutku aktarılmıştır. Hikmetullah Efendi'nin okumayla yorulmuş zihninin bir oyunu olan baykuş ona şöyle seslenmektedir: "Bize uğursuz kuş derler, çünkü damlarında öttüğümüz harap yerlerin tarihini biliriz. İnsanların budalalıklarına güleriz. (...) Niçin insanlar kendilerindeki bu uğursuzluğu bize yükletirler? İşte biz kahkahalarla onların bu garipliklerine güleriz." (Gürpınar, 1999, s. 60)

Baykuşun kahkahalarla güldüğü olay, hırsızlık yüzünden bir ailenin dağılmasıdır. Baykuş, söz aldığı bu bölümde insanoğlunun heveslerine odaklanır. İhtiyaç içindeki küçük memurların, para desteleriyle oynarken tutuldukları baş dönmesi sonucunda bir anda namus yolundan şaşarak hırsızlığa meylettiklerini söyler. Bu hırsızlığın az az ya da yüklü bir miktar çalmak suretiyle gerçekleştiğini ve ahlaktan uzaklaşan nice kişilerin ortaya çıktığını anlatır. Öte yandan milyonerlerin elinde tuttuğu paralarla kaç tane muhtaç kişinin açlıktan kurtarılabileceğini hatırlatır. Ekonominin bu adaletsiz düzenine güler. Maden işçilerine az bir para vermeyi marifet kabul eden, kömür karasından da kara olan patronların vicdanını sorgular. Baykuşun nutkunu dinleyen Hikmetullah Efendi, ahlak ve hikmet dersi içeren bu konuşmayı rastladığı herkese anlatır. Ancak onu dinleyenler, baykuşun ninnisi olarak düşündükleri bu sözleri gerçeklikten uzak bulurlar. Bu tepki karşısında Hikmetullah Efendi: "(...) siz baykuşun nutkunu gerçek anlamıyla kavrayamamışsınız. Uğursuzluk onda değil, onun öttüklerini yanlış anlayanların kafalarında." (Gürpınar, 1999, s. 63) diyerek hem baykuşu hem de anlattıklarını savunur.

Romanda anlatıcı, okuyucunun kulağına sesi ilk önce ulaşan ve anlatının hayata en yakın duran elemanıdır. Böylece okuyucu, anlatıcının çağrısına uyarak anlatı dünyasına adım atar (Tekin, 2001, s. 21). *Deli Filozof* adlı romandaki anlatıcı, kısa bir süreliğine sözü baykuşa devretmiştir. Baykuşun monolog hâlinde aktarılan konuşması, insanlara ahlaki bir ders veren ve yaptıklarının sorumluluğunu almayı öğütleyen bir içeriğe sahiptir. Kahkahalarının arkasına sakladığı gerçekleri dile getiren baykuş, anlatıcı rolünü üstlenerek olayları çözümlemektedir.

Sonuç

Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın çalışmaya kaynaklık eden on dokuz romanı incelendiğinde, halk inanışlarına uygun olarak baykuşun ölüm ve uğursuzluk ile birlikte anıldığı görülmektedir. Baykuşun ıssız, karanlık ve virane yerlerde gezmesi; ona olumsuz özelliklerin yüklenmesine ve baykuşun insanlarda korku uyandırmasına neden olmuştur. Bu inanış, Gürpınar'ın romanlarında da yer bulmuştur. Özellikle gecenin sessizliğinin içinden duyulan sesi, bazı romanlarda acı dolu bir kahkahaya benzetilmiştir. Acı dolu kahkahalarını insanların üzerine salan baykuş, incelenen romanların çoğunda mezarlıklarda dolaşan bir hayvan olarak roman kişilerinin karşısına çıkmıştır.

Gökten gelen bir uyarı olarak kabul edilen ve insanlara korku salan baykuş sesi, roman kişilerinin gerçekleştirdikleri ahlaktan yoksun ve toplum tarafından onaylanmayan eylemlerde daha yüksek bir perdeden duyulmuştur. Baykuşun alaycı kahkahaları; aldatan, sıkıntıya düşen, günaha giren, vicdan azabı çeken roman kişilerini hedef almıştır. Örneğin *Cehennemlik* adlı romanda, evlilik dışı yaşanan ilişkiler ağı söz konusu olduğunda, bu kişilerin uygunsuz eylemlerinin şahidi her zaman baykuş olmuştur.

Uğursuzluğun temsili olarak görülen baykuş, *Mezarından Kalkan Şehit* ve *Deli Filozof* adlı romanlarda, olumsuz özellikleri sıralandıktan sonra savunulan bir hayvan konumunda yer alır. İnanç zayıflığı nedeniyle masum bir hayvana yüklenen tüm olumsuzluğun aslında eylemlerinin sonuçlarından kaçan insanlar tarafından uydurulduğuna dikkat çekilir. Söz konusu savunma, bizzat baykuşun kendisine yüklenen olumsuz özellikleri sıralayıp reddetmesi ya da halk inanışlarına karşı çıkan bir roman kişinin onu savunması şeklinde gerçekleştirilir.

Varlığı ve sesiyle ölüm, uğursuzluk ve kötülüğü simgeleyen baykuş, *Deli Filozof*'ta sözün teslim edildiği bir anlatıcı olarak okuyucunun karşısına çıkar. Baykuşun insanoğluna hitaben gerçekleştirdiği konuşmanın aktarılmasıyla oluşturulan bölüm, baykuşun anlatımda söz almasına örnektir. Söz konusu konuşmada baykuşun eleştirel bir bakış açısıyla insanoğlunun eylemlerini sorguladığı görülmektedir.

Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın eserlerinde yer alan baykuşa yönelik tüm göndermelerde; yazarın, gündelik hayatın doğallığını ön plana alan üslubunun izlerini görmek mümkündür. Yazar, baykuşa dair inançları yine halk arasında kullanılan benzetmelere başvurarak okuyucuya aktarmıştır. Özellikle baykuşun fiziki görünüşü betimlenerek gözlerinin tüm gerçeklere açıldığı vurgulanmıştır. Çalışma sonucunda elde edilen tüm veriler göz önüne alındığında, Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın eserlerinde baykuşun, halk inancında yaşayan ve olumsuz nitelikler yüklenen -ölüm, uğursuzluk, kötülük- özellikleriyle yer bulduğu tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

- AGİZZA, R. (2006). *Antik Yunan'da Mitoloji-Masallar ve Söylenceler*. (çev. Zühre İlkelen). İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- ALP, K. Ö. (2009). *Orta Asya'dan Anadolu'ya Kültürel Sembollere Giriş*. Ankara: Eflatun Yayınevi.
- AND, M. (2012). *Oyun ve Bügü-Türk Kültüründe Oyun Kavramı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- BORATAV, P. N. (2012). *Türk Mitolojisi*. İstanbul: Bilgesu Yayıncılık.
- ÇORUHLU, Y. (2002). *Türk Mitolojisinin Ana Hatları*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- DANİELS, M. (2014). *Bir Nefeste Dünya Mitolojisi*. (çev. Pınar Üstel). İstanbul: Maya Kitap.
- DOĞAN, L. (2001). "Türk Kültüründe Hayvanlar ve Hayvan İsimleri". *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*. 12: 615-659.
- ERHAT, A. (1996). *Mitoloji Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- ERSOYLU, H. (2015). *Türk Kültüründe Kuşlar*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- FORSTER, E. M. (2016). *Roman Sanatı*. (çev. Ünal Aytür). İstanbul: Milenyum Yayınları.
- GÜLAKAN KAMAN, S. (2015). "Baykuş Kelimesi ve Baykuşla İlgili İnançlar Üzerine". *Turkish Studies*. X/8: 1137-1154.
- GEZGİN, D. (2014). *Hayvan Mitosları*. İstanbul: Sel Yayınları.
- GÜRPINAR, H. R. (1964). *Ben Deli miyim?*. İstanbul: Atlas Kitabevi.
- GÜRPINAR, H. R. (1970). *Mezarından Kalkan Şehit*. İstanbul: Atlas Kitabevi.
- GÜRPINAR, H. R. (1973). *Ölümler Yaşıyor mu?*. İstanbul: Atlas Kitabevi.
- GÜRPINAR, H. R. (1976). *Hayattan Sayfalar*. İstanbul: Atlas Kitabevi.
- GÜRPINAR, H. R. (1995a). *Hakka Sığındık*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- GÜRPINAR, H. R. (1995b). *Gulyabani*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- GÜRPINAR, H. R. (1996). *Toraman*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- GÜRPINAR, H. R. (1998a). *İffet*. İstanbul: Özgür Yayınları.

- GÜRPINAR, H. R. (1998b). *Metres*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- GÜRPINAR, H. R. (1999). *Deli Filozof*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- GÜRPINAR, H. R. (2000a). *Can Pazarı*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- GÜRPINAR, H. R. (2000b). *Eşkiya İninde*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- GÜRPINAR, H. R. (2001). *Tebessüm-i Elem*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- GÜRPINAR, H. R. (2003b). *Muhabbet Tılsımı*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- GÜRPINAR, H. R. (2005a). *Cehennemlik*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- GÜRPINAR, H. R. (2006). *Namuslu Kokotlar*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- GÜRPINAR, H. R. (2010a). *Dirilen İskelet*. İstanbul: Everest Yayınları.
- GÜRPINAR, H. R. (2015). *Mürebbiye*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- HAMİLTON, E. (2013). *Mitologya*. (çev. Ülkü Tamer). İstanbul: Varlık Yayınları.
- HUYUGÜZEL, Ö. F. (2019). *Eleştiri Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- KAPLAN, M. (2002). *Hikâye Tahlilleri*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- KAPLAN, M. (2009). *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar-I*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- KERMAN, Z. (2009). *Yeni Türk Edebiyatı İncelemeleri*. İstanbul: Dergâh Yayınları
- MORAN, B. (2008). *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış-1*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- NECATİGİL, B. (2011). *Mitologya Sözlüğü*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- ÖRNEK, S. V. (1971). *Anadolu Folklorunda Ölüm*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- SAZYEK, H. (2013). *Roman Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Hece Yayınları.
- TEKİN, M. (2001). *Roman Sanatı*. İstanbul: Ötüken Yayınları.